

1940'LARDA ÇUKUROVA'DA DERLENMİŞ TÜRKÜLER VE AŞIK DEYİŞLERİ

M. Sabri KOZ

1971-1975 yılları arasında Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Ekinözü (eski adıyla Cela) kasabasında (1) Türkçe öğretmenliği yaptığım yıllarda bölgenin aşık edebiyatı ve halk kültürü ürünlerini de o günlerin olanakları ölçüsünde derlemeye çalışmış, konu ile ilgili yazılar yayımlamıştım.

Bu çalışmalar sırasında bilgisi, deneyimi, sıcak ilgisi ve zengin kitaplığı ile bana yardımcı olan, emekli öğretmen merhum Cemal Özen'in (1911-1982) katkılarını unutamam. Bu katkılar arasında yayımlanması, değerlendirilmesi dileği ile bana verdiği iki defterin önemli bir yeri vardır. Bu defterlerden biri Kahramanmaraş'ın ilçelerinden Afşin'i tanıtan küçük bir çevre incelemesidir. Kapağında "Afşin'i / Tanı / Yazan / Cemal Özen/1956" ibaresi bulunan bu çalışma, daktilo ile yazılmış ve sonradan birleştirilmiş 27 yapraktan, renkli haritadan oluşmaktadır. Sayfalarda kimileri düşmüş ya da koparılmış konu ile ilgili küçük resimlerde de bulunmaktadır. Hazırlandığı yıllarda yayımlanma olanağı bulanamayan bu çalışmanın halk kültürü ile ilgili bölümlerinin araştırmacılara yararlı olacağını düşünüyorum ve yayımlamak için uygun zamanı bekliyorum.

Merhum Cemal Özen'in verdiği 91 yapraktan oluşan ikinci defterde ise 1940'lı yıllarda Haruniye (Düziçi) Köy Enstitüsü'nde çalışırken öğrencilere derlettiği halk kültürü ürünlerinden ağıtları(2), bilmeceleri (3) ve atasözlerini (4) daha önce yayımlamıştım. Defterdeki derlemeler arasında önemli bir

(75) Ekinözü, Bugün Kahramanmaraş'a bir ilçedir.

(76) "Elbistan ve Adana Yöresinden Ağıtlar", Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı 1975, İstanbul, 1975

(77) "Adana Köylerinden Bilmeceler", Türk Folklor Araştırmaları, S.328, Kasım, 1976

(78) "Adana Köylerinden Atasözleri", Sivas Folkloru, S.72-73 ve 74, Ocak-Şubat ve Mart 1979

yer tutan türküler ve aşık deyişleri de yayımlandıktan sonra Cemal Özen'in benim için bir usta vasiyeti olan dileği yerine getirilmiş olacaktır.

Defterdeki türküler ve aşık deyişleri Adana'nın ik ilçesine bağlı köylerden derlenmiş bulunmaktadır. Biri dışında her parçanın altında ayrıca nereden derlendiği belirtilmiş olmakla birlikte toplu olarak gösterilmesinde de yarar görülmüştür Ali Bozlu, Bayındırlı, Bostanlar, Böcekli, Çerçioğlu, Ellek, Gökçayır, Hacılar, Pirsultanlı ve Yazlamazlı Köyleri Bahçe ilçesine; Cevdetiye, Çardak, kırmalıcılı ve Toprakkale köyleri ise Osmaniye ilçesine bağlı olarak gösterilmiştir. Bu dağılım bir ekşiği ile elimizdeki kaynak tarafından da doğrulanmaktadır. Ancak günümüzde il ve ilçe sınırları değişikliğe uğradığı için son durum araştırılmamış, derlemede verildiği gibi bırakılmıştır (5).

Eldeki defterde türkü sayılabilecek dört metin bulunmaktadır aşık deyişleri arasında da mahlas verilmemiş bazı parçalar varsa da bunlardan bir kısmı derlemeciler tarafından bir takım aşıklara mal edildiği, bir kısmı ise "Genç Osman Destanı" gibi bilinen metinler olduğu için aşık deyişleri arasına alınmıştır. Aslında bu 4 türkiye daha önce yayımladığım 35 adet ağıt metnini de eklemek gerekir. Çünkü ağıtlar da türkü sayılmaktadır (6).

Derlemede yer alan 4 türküden ikisi 8 heceli, ikisi 11 hecelidir. 8 heceli türkülerden biri 5 bentten oluşan ve tüm mısraları "...gelinim" redifiyle biten düğün ya da kına gecesi türküdür. Öteki türkü ise 4 mısralı 7 bentten oluşmakta ve dinsel öğütler vermekte, dünyanın faniliğini vurgulamaktadır. "... bir gün" redifti bu türkünün ilahi olarak okunmuş olması da mümkündür.

11 heceli türkülerden "çeke çeke Şam eline indirdim" mısrası ile başlayan türkünün sözleri bir hayli ilginçtir. "Kale başı taşbaşı, hey Araboğlu" diye başlayan ikinci türkü ise

(79) Köy adları ile ilgili 1968 tarihli bir kaynakta

Bahçe'ye

bağlı bu adda bir köye rastlanılmamıştır. Ancak

Hacılar adıyla

Kozan'a bağlı bir köy bulunmaktadır: Köylerimiz,

Ankara,

1968 S.260

(80) "Elbistan ve Adana Yöresinden Ağıtlar". S.70-97

gelin" de "Araboğlu" ağzından söylenmiş mısralardan oluş-
maktadır. Aslında bu türkü mani kıtalarına "hey (ya da "el")
Araboğlu" ve "sar gelin beni" eklemeleriyle 11 heceli olmuştur.

Defterde bulunan aşık deyişlerinin sayısı 50'dir. Bunlar-
dan biri ağıtlarla birlikte daha önce yayımlandığı için sayı 49'a
inmiştir. (7) Aşıkların adlarını ve derlemede yer alan deyiş
sayılarını aşağıya çıkartıyorum :

Alu Beşe..... 1

AşıkAli1

Aşık hacı..... 1

Aşık Halil..... 1

(7) A.g. yazı, S.ağıt Kul pevlil'e aittir.

Aşık Hasan 1

Aşık Hüseyin 1

Dadaloğlu 1

Deli Boran1

Halil Günay 2

İlbeylioğlu2

Karacaoğlan9

Kul Aşık..... 2

Kul Aziz 1

Kul ıraz 1

Kul Halil 1

Kul Hamit3

Kul Mahmut1

Kul Mustafa3

Kuloğlu 1

Kul Pevlil6

Öksüz Oğlan1

Veten Memiş 1

Bu aşıklardan ilk sırayı 9 deyişe Karacaoğlan almakta,
onun 6 deyişe Kul Pevlil izlemektedir Karacaoğlan'ın ilk sırayı
alması doğaldır. Başta Adana ili olmak üzere Güney ve Orta
Anadolu'yu köy köy, pınar pınar, dağ dağ dolaşmış olan bu
büyük aşık için söylenecek o kadar çok şey var ki...Kul Pevlil.

(7) A.g. yazı, S.ağıt Kul pevlil'e aittir.

Kul Mustafa, Kul Hamit, Halil Günay, Veten Memiş ve Kul Çıraz adları daha önce duyulmuş aşıklardan değil. Ötekiler hakkında çok ya da az bir şeyler bilindiği halde bunlarla ilgili herhangi bir araştırma ya da derleme yapıldığından haberi değiliz. Bu aşıklardan özellikle Kul Pevlil, Kul Mustafa, Kul Hamit ve Halil Günay dikkati çekiyor.

Kul Pevlil özellikle daha başarılı ve etkileyici bir aşık. Ötekiler gibi Türkmen aşıklarının dilini ve söyleyiş biçimini olduğu gibi koruyor. Daha önce de belirttiğim gibi bu aşıkla ilgili tek yayın benim "Elbistan ve Adana Yöresinden Ağıtlar" başlıklı yazımda yayımladığım ağıttır. Aralarında ad benzerliği olduğu için, yalnızca dikkati çekmek amacıyla bir hususu daha belirtmek istiyorum Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Izgın köyünden yetişmiş Behlül Ali adlı bir aşık daha vardır. Bu aşığın hayatıyla ilgili notlarımı ve elde edebildiğim deyişlerini daha önce yayımlamıştım (8). İki aşığın şiirlerinin birbirine karışması söz konusu olsa bile bugün için böyle bir karşılaştırma yapma imkanları yoktur. Kul Pevlil'in daha önce yayımlanan ağıtı dışarıda tutulacak olursa şimdi sunulan 6 şiirden 5'i 11,1'i 8 hecelidir. 11 hecelilerden biri bir genç erkekle bir kızın konuşması biçiminde düzenlenmiştir. Eldeki derlemede aynı biçimde düzenlenmiş Aşık Hüseyin ve Aşık Hacı'ya ait iki deyiş daha bulunmaktadır.

Kul Mustafa, bir ad benzerliği ya da tesbit yanlışlığı yoksa Bahçe-Yazlazlığı köyündendir. Kul Hamit ise Bahçe Ellek köyünde yetişmiştir. Adları tarafımdan konulan "Kurtuluş Savaşı Destanı" ve "İvez Destanı" adlı deyişleri ile karşımıza çıkan Bahçe Ali Hozlu köyünden Halil Günay kimdir? Hayatta mıdır? Başka şiirleri derlenmiş midir? Bu soruların cevabı her halde daha sonra verilecektir. Halil Günayın deyişleri konu ve uzunluk bakımından destan özelliği taşıyorsa da kafiye bozuklukları da dikkati çekmektedir. Bu, aşığın acemiliğinden mi

(8) M. Sabrı Koz, "Elbistan'ın Izgın Köyünden bir Aşık: Behlül Ali", Folklor ve Etnografya 1984, İst., 1984, S.293-309.

yoksa bir derleme y₁ ı.ı kaynak hatasından mı kaynaklanıyor bilinemez. Ama butun bunlara karşın Halil Günay'ın Kurtuluş Savaşı ile ilgili kimi ayrıntıları bildiği ve kendine göre değerlendirmeler yaptığı f₁rlüyor :

"Asker Manisa'dan İzmir'(e)-ulaştı
Ermeni Yunan'ın teptili şaştı
Asker Gordonboyu'nda lira bölüştü
Panganat binliğine bakan olmadı"

Ivez Destanı da bu ünlü sineğin insanlara neler çektirdiğini göstermesi bakımından. Aşık bu sineğin çeltik ekiniyle birlikte çoğaldığını vurgularken sonraki yıllarda ve günümüzde Çukurova insanının bir derdine parmak basmış olacağını aklına getirmiş miydi?

"Hamı yazısına çeltik ekildi
Ivezden milletinbeli büküldü
Hep köylüler şikayete döküldü
Aman Allah neye varır halimiz."

Burada kendilerinden kısaca söz ettiği 5 Çukurovalı aşığın ne zaman yaşadığı hususunda da biri phariç kesin konuşmıyorum. Yalnız Halil Günay için kesin olarak çağımızda yaşamıştır diyebiliyor ötekiler için ise 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başları arasında yaşamış olmaları kuvvetle muhtemeldir diyorum.

Mahlassız deyişler arasında yer alan iki Genç Osman Destanı, Kayıkçı Kul Mustafa'ya ait ana metin ve bunun etrafında gelişen hikayeden ayrılmamakla birlikte bu konudaki zincire iki yeni halka daha ekliyor (9).

Metinler uzun olduğu için sözlerimi kısa keseceğim. Beni buraya getirdiğim ve bazıları ölçü ve kafiye bozuklukları da taşıyan birkaç türkü ile 49 aşık deyişi Çukurova'da ve

(9) Konuyla ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Köprülüzade Mehmet Fuat, 17. asır saz şairlerinden Kayıkçı Kul ve Mustafa ve Genç Osman Hikayesi, İstanbul, 1630.

Çukurova'nın da içinde bulunduğu Güney Anadolu'nun büyük Türkmen yerleşim bölgesinde söylenen türkülerin ve aşık deyişlerinin yanında elbette bir öneme sahip değildir. Olsa olsa bu bölge üzerinde çalışan yöre araştırmacılarına Çukurova Üniverstesinin, bölgenin halk kültürünün denlemesinde herkesten çok sorumlu olan bilim adamlarına küçük bir katkıdır o kadar...

TÜRKÜLER

-1-

Çeke çeke Şam eline indirdin
Zahar böyleymiş bizim yazılar
Kuzu ile halallaşıp gitmedim
Ahret hakkın helal edin yavrular

Bir etek tuttum da iki tutamadım Çiçek olup
yeryüzünde bitemedim Yavruyunan
helallaşıp gitmedim Ahret hakkın helal
edin yavrular

Yeryüzünde biten türlü çiçekler Yalan oldu
söylediğim gerçekler Maha doğru aşıp
giden köçekler Analar, kuzum den de
bozular (10) -2-

Kale taş başı, hey Araboğlu Dostumun
hilal kaşı, sar gelin beni Gel sarılıp
yatayım, hey Araboğlu Dosta düşmana
karşı, sar gelin beni

Kaleden iniyorum el Araboğlu Çevirsem
dönüyordum, sar gelin beni Aşkından
kibrit oldum, el araboğlu Üfürsen
yanıyorum, sar gelin beni (11)

(81) Osmaniye - Cevdetiye köyünden derlenmiştir (y.23)

(82) Bahçe-Hacılar köyünden derlenmiştir (y.45)

-3-

Maraşta; kına gelinim Okkası
ona gelinim Vardığın suna
gelinim Sen sefa geldin gelinim
Değmen kutlu olsun Yarenim
yoldaşım Bacım ağzın tatlı olsun
Giydiğin çizme gelinim Ökçeyi
büzme gelinim Sen sefa geldin
gelinim Ağzın tatlı olsun gelinim
Sen sefa geldin gelinim Ağzın
tatlı olsun gelinim Annaçta soku
gelinim İçinde korku gelinim
Vardığın fakı gelinim Gelmen
kutlu olsun gelinim Ağzın tatlı
olsun gelinim Sen sefa geldin
gelinim Annaçta mazı gelinim
İçinde özü gelinim Hacı'nın kızı
gelinim Sen sefa geldin gelinim
Gelmen kutlu olsun gelinim
Ağzın tatlı olsun gelinim Giydiğin
atlas gelinim İğneler batmaz
gelinim Yalınız yatmaz gelinim
Sen sefa geldin gelinim
Değmen kutlu olsun gelinim
Ağzın tatlı olsun gelinim (12) -4-

Bayramda yeşil giyenler
Dünyada önekli diyenler
Yetimin hakkın yiyenler
Sualini verir bin gün
(12) Osmaniye-Kırmacılı köyünden derlenmiştir (y. 46-
47)

-463-

Hani senin anan atan Her
sözüne hile katan Namaszı
kılmadan yatan Yer altına girer
bin gün

Altımızdan taşlar batar
Üstümüzden otlar biter Yılan
çıyan mekan tutar Gözümüzü
oyan bin gün

Yeryüzünde yeşil yaprak Yer
altında kefen yırtmak
Depelediğin kara toprak O da
boydan aşarbin gün

Suyu vururlar ocağa Kelleni
alırlar kucağa asbabı atarlar
bucağa Gelen geçer ağlar bir
gün

Tutmaz olur tutan diller Çürür
bir gün dudu diller Sevip
kazandığın mallar Merasiye
(13) kalır bin gün

Dağlar pamuktan atılır Derya
deryaya katılır Ay ile güneş
tutulur Alametler olur bir gün
(14)

- (83) Doğrusu "veresiye" ya da "varislere" olmalıdır.
(84) Bahçe-Alibozlu köyünden derlenmiştir (y. 67).

AŞIK DEYİŞLERİ

-1-

AŞIK HÜSEYİN'İN BENLİ DÖNE İLE ATIŐMASI

Kız:

Aman yiğit aklını mı yitirdin
Neden böyle gamlı gamlı oturdun
Ya ekmeğın el yoğurda batırdın
Yoksa aklın kalmadı mı başında

Oğlan:

İpek misin hangi elle büküldün
Top nergisi sen başına sokuldun
Maya gibi kız karşıma dikildin Var
mı bana boranın kışın Kız:

Bülbül edim her bahçe de ötmedim Olura
olmaza meyil katmadım Candan sevdim
oğlan maraz etmedim Geçmedi

başım dan boranın kışın Oğlan:

Gidenleri eğledin mi yolundan Altın
kemer çözüldü mü belinden Yad
bülbüller hiç derdi mi gülünden Olura
olmaza avını derdimi kuşun Kız:

Terziler de dikiş diker hömürür

Açıktaki meyveyi hayvan kemirir

Güllerim tazedir yeni domurur Her bir

yere konmaz bu benim kuşum Oğlan:

Benlim var mı ola kullara senin borcun

Dünyada kız senin kim ola harcın Yıkılıp

kalenden düştümü burcun Hiç usta

elinden geçti mi taşın Kız:

On beş yaşadım yeni uslandım

Oh altı deyince yeni seslendim

-465-

Elmas gibi sandıklarda beslendim
Yapma değil kudretten dökme benim taşım
Oğlan:
Benlim bir söz diyom da kusura kalma
Benim bu sözümü gazez sanma
Tüccarlar tuttumu bahçeden elma
Müşteriyi celp etti mi bu başın

Kız:

Adım Benli Döne ismimi nurunan
Bahçem yeşil yaprak içi nannan
Benim işim Hakk'a karşı sırman
Daha bilen yoktur bu benim işim

Oğlan:

Aşık Hüseyin'im der de gönlüm farısın
Seni meth etmiyen diller çürüsün
Gökte melek şu cennette hürüsün
Yeryüzünde bulamadım kız senin eşin (15)

VETEN MEMİŞ

Sabahınan seherinen
Sallanarak gezdi gelin
Yürüyüşü nazlı dostun
Ciğerimi ezdi gelin
Arap at yiğit bineği
Zülfün alletmiş tüneği
Görem dedim al yanağı
Düğmeleri çezdi gelin
Suya geder sarhp yalağa
Belinde keten beleği
Sandım bir cennet meleği

(15) Bahçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir (y. 29-30).
Ali Rıza-(Yalgın)'nm Cenupta Türkmen Oymakları (Kasım-2)
(Adana, 1933) adlı eserinde Torosların Dedeli yaylasından
Aşık Hüseyin hakkında bilgi verilmektedir (S. 40-41). Bu aşığın
yukarıdaki deyişi söyleyen Aşık Hüseyin olup olmadığı belli
değildir.

Gözlerini süzdü gelin
Veten memiş oğlan Veten
Sevdana göz yaşı döken
Nedir koynundaki yatan
Gönlüm bir şey sezdi gelin (16)

KUL AZİZ

Efendim aslımı sorarsan tanın soyundan
Ayrı düştüm aşretimden beyimden
Pınar başında oturan beş yüz evinen
Çıkıp meydana cana kıyanlardanım efendim

Bineydim kıratımın üstüne Çekeydim Şam
kılıcı destime Gafilim varmam düşman
üstüne Hazır ol avktine diyenlerdenim
efendim

Söker Çukurova'dan Urum'da kışlamaz
Allah'tan olmayınca devlet bizi boşlamaz Sarp
oldu yollarım atım işlemez Ocak söndürüp su
koyanlardanım efendim

Çekelim çileyi de böyle oldu bugün Alırım
mı sandın Kozan'ın dağın Biz bir bozkurt
idik Bozoklu bir koyun Ürküdüp koyunu
yiyenlerdenim efendim

Tükendi sözler de kesildi yalan İnanıp
Osmanlı'ya göçüp te gelen Emredip
devlet Türk atın altından alan Attan geri
kalıp yayanlardanım efendim

Ben gezerken kendi halımdan
Lale boğazımda zincir dalımda
Ağdağ kazasında Bozok elinde
Kervan alıp heybe dibi kesenlerdenim efendim

(16) Bahçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir (y. 31).

Diyor Kul Aziz'im bu böyle olmaz
Buna kara gün derler kararıp kalmaz
Kardaşım olsa da hiç kimseye yüz kılmaz
Meydan da kardaşa kıyanlardanım efendim (17)

AŞIK HACI

Oğlan:

Güzellere şirin değer sözlerim
Sizi gördüm tutmaz oldu.dizlerim
Çoktan beri esir idi gözlerim
İki güzel rast geldi de gözüme

Kız:

Oğlan yakma ateşine oduna
Vallahi ısız korum yurdunu
Aşık isen oğlan kaldır perdeni
Gel otur söyle yüzüme

Oğlan:

Sizi gördüm dediler ki terimiz
Yad ellere çıkarm ola sırımız
Biz aşığız güzel övme karımız
Hakkı seversen de gücenme sözüme

Kız:

Vakti gelmeyince bülbül öter mi
Yükü kumaş olan ele satar mı
Bana bakmayman gücün yeter mi
Bakmaz mısın göğsümdeki gazime

(17) Bahçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir (y. 32 a/b-33). Kul Aziz'in bu deyişi daha önce bazı küçük farklılıklarla Ali Rıza (Yalman) Yalgın'ın Cenup'ta Türkmen Oymakları (kısım-5) (Adana,1937-1939) adlı eserinde 5 dörtlük halinde yayımlanmıştır (s.50). Ayrıca, Ursula Reinhard'ın Vor Seinen Hausern Eine Weide...(Berlin, 1965) adlı Güney Türkiye'den halk türküleri ihtiva eden eserinde de bu deyişe 4 dörtlük halinde yer verilmiştir (s.406).

Oğlan:

Ağzın Şeker dudakların hurma mı
Saçın sümböl ziliflerin burma mı
Sana veren Allah bana verme mi
Bakmaz mısın anlımdaki yazıma

Kız:

Yeryüzünde arıların balıyım
El değmedik mor çiçekli koruyum
Anam melek oğlan ben de hürüyüm
Hiçbir aşık ulaşamaz tozuma

Oğlan:

Aşık Hacı söyler sözün Őahini (18)
Severim güzelin göğsü ağını
Senin gibi güzellerin çoğunu
Nen eyleyin uyutmuşum dizime (19)

(18) Doğrusu "sağını" (gerçeğini, doğrusunu) olmalıdır.

(19) Bahçe-Böcekli köyünden derlenmiştir (y. 65-66).

Aynı deyişin son iki dörtlüğün Bahçe-Çerçioğlu köyünden
aşağıdaki gibi derlenmiştir:

Aşık Hacı'dan

Kız:

Oğlan ben de güzellerin piriyim
El değmemiş mor sümbüllü koruyum
Anam melek oğlan ben de hürüyüm
Tekin aşık ulaşamaz tozuma"

Oğlan:

Aşık Hacı'm söyler sözün sahanı
Sevsin güzelin göğsün ağanı
Senin gibi güzellerin çoğunu
Nen eylemiş uyutmuşum dizime (y.33)

(85) Doğrusu "sağını" (gerçeğini, doğrusunu) olmalıdır.

(86) Bahçe-Böcekli köyünden derlenmiştir (y. 65-66).

KARACAOĞLAN Yaz gelip te
beş ayları doğunca Bir çiçek
açılmış gülden ziyade Ben eski
yarimi terkettim ise Şimdi birin
(sevdim) ondan ziyade

Suya gider su yoluna varırım El
bağlayıp divanına dururum Öleneçe
ben kapında kölen olurum Armağanım
yoktur candan ziyade

. Yarım kuşak kuşanmış ta saçağı dizde
Arzumanım kaldı da şöyle bir kızda
Yarısı gerdanda yarısı yüzde Sayılmaz
benlerin bundan ziyade

Karacaoğlan der de ne salınırsın
Cevher pas tutmaz da ne silinirsin
Kırmızı giyinmişte ne al görürsün
Anan da sevmedi benden ziyade (20)

Yaz gelip te beş ayları doğunca Ne
dedi bakalım kuru dereler Yeni bir
haber geldi nazlı yarimden Toz dedi
yürekteki yaralar

Akrep derler şu dağları delene
İtibarım yoktur yüze gülene Kefil
kısmet değil güzel sevene Beni
dostun çemberine saralar

Deli gönül gider gider gelirim İflah
olmaz ben bu deritten ölürüm Alem
güzel olsa ben yarimi bilirim Güzeller
serdarı giymiş karalar

(20) y.33-34.

Karacaoğlan der de güzellerinen
Sarardı gül benzim gazellerinin Bir
davamız kaldı güzellerinen Yarın mahşer
günü Mevlam aralar (21)

Ela gözlerini sevdiğim dilber Karlı
dağlar yol görünür gözüme Dostum
çıkmiş evlerinden beriye Top zilifi tel
görünür gözüme

Kismet olur da oraya varırsam
Arayıp ta tenhalarda bulursam
Allah Allah deyip te çok yalvarınca
Al yanağın bal görünür gözüme

Sana derim sana şol kaya Düldül
Sehilde kalmıyor yaylaya gidiyor bülbül
Dostumun bahçesinde menekşe sümbül
Dost koynunda nar görünür gözüme

Karacaoğlan der de bu işim bitmez
Dostun hayali de karşımdan gitmez
Alem Lokman olsa da yarem iyi etmez
Ruh çıktı şol görünür gözüme (22)

Dumanlıyım duman çöktü serime
Dağlar dayanmıyor da ahuzarıma
Bir adam da kıyar mı yarine Yarı
canım gitti güldürene değne

Çeke çeke bu dert beni götürür Bir
derdimi bin Lokmana yetirir Yarım
küsmüş melül mahsun oturur Yarı
canım gitti güldürene değne

(87)y.34-35.

(88)y.35-36.

Kara başım eğmelerim eğildi Bir
derdim de bin Lokman'a dağıldı
Demir arıık giydim o da delindi Gönül
sevdiğini bulana değne

Karacaoğlan der de ne olur halım Kırıldı
kanadımda tutmuyor kolum Ezrail geldi de
istiyor canım Vermem yar karşıma gelene
değne(23)

Ela gözlerini sevdiğim dilber Senin sözün
benimkinden yön gider Senin gibi
güzelleri sevmeyen Hayvan gelmiş
dünyasından bön gider

Telli mahramasını atmış başına
Kudret kalemini çekmiş kaşına Bir
yiğit te düşemezse eşine Ah ettikçe
yüreğinden kan gider (24)

(89) y.35-36.

(90) y.43.

Mahlas dörtlüğü bulunmasa da derleyiciler tarafından
Karacaoğlan başlığı altında verildiği için buraya alınmıştır.

Bugün ben bir gelin gördüm
Cennet kadını kadını Desem
dile destan olur Demem adını
adını

Gül ağacı oymak oymak
Olur mu yare doymak Ne
bal verir ne de kaymak
Yarin tadını tadını

(91) y.35-36.

(92) y.43.

Bir çift turna geld(i)-öterek
Derdime dertler katarak
Işığına nay katarak Eder
odunu odunu

Karacaoğlan diyor fekül
Güzeller de kaldı hakir
Zalim felek kırmış fakır
Kurdum didini didini (25)

Ala gözlüm ne sallanın karşımda Gündüz
hayalimde gece düşümde Bir yarin sevdası
vardır başımda Yar sevdası çetin olur
yareden

Ben geçiyom gönül geçmiyor o yarden Şu
yalan dünya başıma zindan Toralmış
kızlar kaçıyor benden Kızların gönlünü indir
Yareden

Aladır gözleri de karadır kaşı Gezdim alemi
de bulunmaz eşi Yaylanın karından ağ
beyaz döşü O döşün üstünde öldür
Yareden

Heldirme de Karacaoğlan heldirme
Yüksek gönlüm engin dala kondurma
Ezrail salıp da canım aldırma Bir güzele
canım aldır Yareden (26)

(93) y.45.

(94) y. 58-59. Yöreden daha önce derlenmiş aynı redifli bir
başka Karacaoğlan deyişi için bkz. Ali Rıza (Yalgın),
Cenupta
Türkmen Oymakları (kısım-4), Adana, 1934, s.67.

Sabahtan uğradım bülbül sesine
O da bir yanını güle getirir Yiğit
olan sevdiğini bildirmez Kötüler
sevdiğin(i) dile getirir

Bir körün gözüne girsen de görmez
Namussuza öğüt versen de almaz Bir
kötü dilim var rahat da durmaz Kötü
dil başıma bela getirir

Selam verme yolun bilmez yolsuza
Meyil verme olur olmaz densize
Komşu olma namussuza arsıza Akibet
ırzına hile getirir

Karacaoğlan der de müşkülüm handa
Derdı olmayan bülbül ne öter dalda
Çok keramet vardır şu tatlı dilde
Yüceden uçanı yola getirir (27)

Ala gözlü benli dilber Sen
de olasın benim gibi Saçın
sökük boynun bükük Sen
de olasın benim gibi

Bahçende gülün bitmesin
Dalanda bülbül ötmesin
Kapından cerrah gitmesin
Yat yaralı benim gibi

Gül yerine diken bitsin
Dallarında baykuş ötsün
Sokaklardan seller gitsin
Gözün yaşı benim gibi

(27) y.60.

Yüküm kumaştar satamam
Kötüye meyil katamam
Gezerim mekan tutamam
Gez mekansız benim gibi

Karacaoğlan der mert gibi
Yanıyor yürek örd gibi Enini
(28) yemiş kurt gibi Var sızıla
benim gibi (29) KUL AŞIK
Dayanılmaz aldı kahrile naza
Canım kurban olsun sürmeli göze
Has beyaz gül gibi açılmış taze
Bir kere göreyim döşünü gelin

Ne yaman kaçyon sevgilim benden
Yanmış deli gönül ayrılmaz senden
Ben seni sevmişem de canı candan
Ölsem de peşini bırakmam gelin(30)

Ne duruyon bönce bönce
Sarılmıyor beli ince Sana
diyom gülü gonca
Göremiyorum dünden beri

Kör ola engelin gözü
Daim zembeyliyor bizi
Nazlı dostun şirin sözü
Duyamıyom dünden beri

(95) "Eniğini" (yavrusunu) demek istiyor.

(96) y.63. Karacaoğlan adına derlenen parçalardan 5, 6, 7 ve 8 sayılı deyişler Bahçe-Çerçioğlu köyünden; 9 sayılı deyiş Bahçe-Bostanlar köyünden; 10 sayılı deyiş Bahçe-Hacılar köyünden; 11, 12 ve 13 sayılı deyişler Bahçe-Gökçayır köyünden derlenmiştir.

(97) Mahlas dörtlüğü bulunmamakla birlikte "kul Aşık" başlığı ile verilmiştir %y.37).

Zalim engel gurup çatmaz
Uzak yolum kolum yetmez
Hayalin karşımdan gitmez
Varamıyom dünden beri

Kul aşığım dönmem geri
Domur domur memeleri
Küstürmüşüm nazlı yarı
Göremiyom dünden beri (31)
KUL ÇIRAZ Suya gider
sudan gelir Ağ sedeli yosma
gelin Beyaz(32) topuğu kuru
yere Kerem eyle basma
gelin

Gelin perçemin(i) deşir
Zülflerin ışı ışı Koluma
boynuma deşir Bu
sözüme küsme gelin

Nazlı dosta bac verici
Ceplerinde can ilacı
Zülfün teli dar ağacı
Aman beni asma gelin

Kul Çıraz'ım derler bana Ben
anmadım önden sona El
amanın kaldı sana Amanımı
kesme dilber (33)

- (98) (y.38). Kul Aşık adına verilen14 ve 15 sayılı deyişler
Bajıçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir.
(99) "Beyaz" yerine, yöre söyleyişi ile "Ağ" sözcüğü konul
duğunda ölçü tutmamaktadır.
(100)Bahçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir (y.37).

İLBEYÜOĞLU

Muzu'yu elersen de yerinde nazlı
Eller bilezikli evler; bazlı
Tar sahan bakışlı ağ(ca)- ceren gözlü
Avcısına şeker şerbet bal gibi

Muzu'yu dersen de yerinde güzel
Mevlasını seven hıhvasın yazar
Aynalız Gölü'nde bin suna yüzer
Avcısına av değmedik tor gibi

Ben ne derim ise sözlerim haktır
Hakkın ırahmeti üstünde çoktur
altında hile var da Muzu da yoktur
Yediken süzülmüş gümüş gal gibi

Giderken de yolum düş oldu Muzu'ya
güzellik Yusuf'tan kaldı Bire Ali
kadioğlu'm sana n'oldu Elbeoğlu'm
dalgalandı sel gibi (34)

Öterse de bozgun ötsün bağlama
Hançer vurup dertli sinem doğrama
Arkadaşlarım gitti yoldan eğleme Ben
giduiyom kömür gözlüm ağlama

Ala gözlüm sen de beni nidiyon
Ayrılığın şerbetini tadiyon İstanbul'dan
ferman geldi giduiyom Ben giderim
kömür gözlüm ağlama

(34) Bahçe-Bostanlar köyünde derlenmiştir (y. 42-43).
deyiş "Elbeoğlu'nun amcası oğlu nun karısına yazdığı bir
türkü" notuyla derlenmiştir.

Nerde idin çıktın yolun üstüne
Bakmıyon mu pis insanın kastine
Al aptestini(i) gel imam ol üstüme
Salıgımda cenazemi kıl kalan

Elbeoğlu'm der de çalındı kalem
Bir ben ölmeyinen yıkılmaz alem
Kısmlet olursa sevdiğim yeniyl gelem
Sene sene yollarımı ön kalan (35)
DADALOĞLU
Tel tel olmuş ebrilerin yüzüme
Top zülûf gerdandaireyhanlıdur

(36)

Kaşlar elif almış ta gözler negara
Sineme vurdun bir zahmetli yara
Sandım yaralı geyik gitmiş gare
Gül benzi (de) iplik iplik kanlıdır

Dadaloğlu der sarpa düşürdün yolumu
Gördü gözüm kabul ettim ölümü Gelir
geçer zalim sorma halimi Hayat güzel ama
şehribanlıdır (37)

(101)Bahçe-Gökçayır köyünden derlenmiştir (y. 59-60).
Her iki deyişte de aşığın adı deftere yöre söyleyişi
ile
yazılmıştır, İlbeylioğlu adına derlene bu deyiş iki ayrı
deyişin iki
dörtlülüğü ile oluşturulmuştur. Bu, bir kaynak
yanılması ya da
aldatmacası olarak düşünölmelidir, "...ağlama" ve
"...kalan"
redifli iki ayrı deyiş için Ursula Reinhard'ın Vor
Seinen Hau-
sersn Eine Weide...(Berlin,1965) adlı eserine bkz.
(s.418 ve
420.). İlbeylioğlu adına derlenmiş "...kalan" redifli
farklı bir
deyiş Ali Rıza (Yalgın)'ın Cenupta Tükmen Oymakları
(Kısım-4)
(Adana, 1934) eserinde bulunmaktadır (s.76).

(102)İki mısra eksiktir.

(103)Bahçe - Bostanlar köyünden derlenmiştir (Y. 43).

KULOĞLU

Yüklendi bahraman çekildi göçüm
Kurtulmam gayrı ben bu kevandan
Bilmedim töhmetim neymiş suçum
Garip serim eksik değil dumandan

Halalı koyup ta haramdan yemedim
Cenabı Hüdayı dilden koymadım Ben
insanoğluna kötü demedim Arif olan
tanır beni simamdan

Eğer ki başıma gelirse bir iş Bildiğin yoksa
bilene danış Konuşursan bir merdoğlu
merdinen konuş Gözüm korktu yaman oğlu
yamandan

Ben de Kuloğlu' yum söylenir adım
Arif olan bilir adam kıymatın
Evel sevgilisiydim Sultan Murad'ın
Şimdi sitem çekerim hayli zamandan (38)51
KUL MUSTAFA

Kaltı Bey dağından sökün eyledi
Arap atlar(ı) koç yiğidi bağladı.
Kahbe felek bize netti neyledi
Mühletinen aldığım yar gitti

Küherin "Kral" elinden batıyom yasa
Durmaz telli durnam gidiyor hasa Alıp
koyamadım altın kafese Öğrenmedi
sevdiçeğim tor gitti

Çevirelim bekleyelim öreni Yad
avcılar seyirdişir keneri Sana
derim sana da Beyler Çınarı Sağ
yanından usul boylu yar gitti

(38) Bahçe - Bostanlar köyünden derlenmiştir (y. 44)

Adana ırmağı da engine akar Dudusu
kumrusu seyrine bakar Kul Mustafam
kahrini kimler çeker Bizim elden bir
tomurcuk gül gitti (39)

Yürü güzel yürü metin eyleyim Uzamış
boyları yaşın üstüne Taramış zülfünü tel tel
eylemiş Mor perçem dökülmüş kaşın üstüne

Yamacımdan gelen de zülfü burmalar
Sandım mor beliğin sırmalar Ceylanmış
gidiyor da telli turnalar Sundurmuş
boynunu eşin üstüne

Benzimi benzettin gül gülü kana Yüzbinler
yaşasın seni doğuran ana Her çeşit
çiçekten sokmuş gerdana Sandım ki yaz
gelmiş düşün üstüne

Kul Mustafa'm der de bu böyle olsa Kadir
Mevlam şöyle birini bize de verse Söylesin
güzeller noksan var derse Eksiğini
düzleyelim başım üstüne (40)

Birkaç güzel gördüm de kendi elinde İçinde
birisi selviye benzer Kimi sümbül kimi
nergiz kimi gül Elif Hanım yanal almaya
benzer

(39) (y. 49). 21, 22, 23. deyişlerin sahibi olan aşık,
"Bahçe - Yazlamazlı köyünden Aşık Mustafa" olarak
tanıtılmıştır.

(40) y. 49 - 50

Burada bulunmaz da Eşe'nin eşi
Eyne Hatun küçük yetmemiş yaşı
Ummahan'ı şehrinde iyi kumaşı'
Elif Hanım yüzde sirmaya benzer

Yenile süzölmüş de Eşe'nin gözü
Eyne Hatun küçük çekilmez nazı
Ummahan'ı göllerinde ördeği kazı
Elif Hanım uçan turnaya benzer

Kul Mustafa'm bunlara yanmış tutuşmuş
Gül memeler birbirine bitişmiş Gelmiş
dördününde boynu yetişmiş Yetmiş
yanakları hurmaya benzer (41) KUL
HALİL

Dinleyin bir güzeli metin eyleyim Ağzı
şeker çiğner dili Meryem'in Çıktım
yücesine seyir eyledim Eğmeç eğmeç
konmuş eli Meryem'in

Al yeşil bağlamış gerdana kaşı
Sırmadır zülüfü sedeftir dişi
Yürüyen yörükte de bulunmaz eşi
Akar al yanaktan balı Meryem'in

Yeter güzel yeter de bu sana yeter
Nece babayığitler de derdinden yatar
Ak göğsün üstünde irehan biter
Açılmış çiçeği gülü Meryem'in

Yekin güzel yekin de karşımda yekin
Deste deste eylen de gonca gül sokun
Değmesin nazar hamaylı takın
Korkarım nazardan teli Meryem'in

(41) y. 50.

Yekin güzel yekin de karşımda durma
Sen dertli sineme hançeri vurma Altın
kadife üstüne sırma Gümüş örgülü ister
beli Meryem'in

Kul Halil'im der de ben de yastayım
Bilirim güzeli elden ustayım Başım için bir
armağan hastayım Bahşiş(i) ne yiğit eli
Meryem'in (42) KUL PEVLİL (43) Yaz
geldi dağların lalesi biter Söyündü ışığım
tütünü tüter Bu ayrılık bize ölümden
beter Katar deve çeker eli nazlımın

Dostumun devesi on iki koşar Bilmem ki
çoşarı nereye çeker Bugün dostun yolu
nereye düşer Öter bülbül gibi dili
nazlımın

Eğmeç eğmeç olmuş evler saçılmış
Lalesi sümbülü gülü açılmış Engeller bir
olmuş evin göçürmüş Bilmem nere düşer
yolu nazlımın

Dostum tülü maya gibi salınır Binboğa'nın
yaylasına yollanır Öter çamlar (44) bülbül
gibi dillenir Öter bülbül gibi dili nazlımın

(104)Derlemede "Bahçe-Yazlamazlı köyünde İncik Halil
başlığı ile verilmiştir (y.51)

(105)"Pevlil", Behlül'ün yöredeki söyleyiş biçimidir.

(106)doğrusu "çanlar" olmalıdır.

Binboğa'nın odasına konarsa
dostum sallanarak suya inerse
Sabahtan yönü bize dönerse
Kokar ilven ilven gülü nazlımın

Kul Pevlil'im der ki bakın halına
Gene dertli sazi çekmiş eline Altın
burma döktüreyim koluna Bugün
bozgun öter teli nazlımın (45)

İlgıt ılgıt bir yel esti Esti de
bağırma bastı Benim
gönlüm sana düştü Ne
güzel kollar Gülistan

Konalgası yol üstünde
Öldürmek mi var kastinde
Güzel gözler Gülistan'da
Ne güzel diller Gülistan

Gonca gülün eğmeleri
Cevahir mi düğmeleri Aç
ta görem memeleri
Kınamaz eller Gülistan

Sarı dilbenti başında
Çifte benler var karşında
Turunç yetişmiş döşünde
Ne ince beller Gülistan

Kul Pevlil gider yollara
Sarılma ince bellere Kına
yakmış ak ellere Açılmış güller
Gülistan (46)

(107)y.52.

(108)y.53.

Evlerinin ardı B c ğ n g l 
Doğruca gidiyor onun da yolu
Sana derim sana Hoca'nın d l 
Hak yazgısında böyle geliyor

Evlerinin aman yamacı gazdal
Kalkıver sevdiğim boyunu göster
O Hoca'nı d l  seni desister Dilleri
şekerli ballı Fadime

Sabahnan kalkmış yanniğın yayar
Giyinmiş kuşanmış ineğın sağar Kız
senin işini baban da duyar ¹ Dilleri
şekerli ballı Fadime

Evlerinin yamacı aman D ld l
Düşmanı ağlat da dostunu g ld r
Kız sen varman mı bana da bildir
Dilleri şekerli ballı Fadime

Elime aldım da incecik sazı
Giderek eyledim ben bu sözü
Sana derim Dikme H kkeş'in kızı
Dilleri şekerli ballı Fadime

Kul Pevlil'im bunu böyle söyledi Duydu
Dikme H kkeş namus eyledi O kızın
başını boşa bağladı Dilleri şekerli ballı
Fadime (47)

"KUL PEVLİL KIZLA KONUŞUYOR"
Oğlan: Yaz gelipte beş ayları doğunca
Sarı çiçek mor sümbüle karışır
Menekşe çıkınca g l ağılınca Dostum
kokun g llerinen yarışır

(47) y.54

Beri ık ta dostum görem yüzünü
Sevey;dim senin ela gözünü
Gene de elime verdim sazımı
Yaktı baeni tüylü gibi duruŐun
Kız:
Bre oğlan ne grecen yüzümü
kr eylesin sebepimin gözünü
Fena duydum ben babamın sözünü
YanlıŐ yanlıŐ Őeytanlara yarışır
OĞlan:
Bre nazlı dostum hiç kaygı etme
Őeytana uyup ta gönlümü yıkma
Beni ateŐinedir daha yakma
Glden bülbül indi sandım görüŐün
Kız:
Kurban olam oğlan tatlı diline
Gene düştüm ayağına eline
ErbiŐimden kuşak olam beline
AĞzındaki cevabın biliŐin
OĞlan:
Bre nazlım bu cevabın ne idi
Kipriğin ok senin kaşın yay idi
Küçükken yanı peŐimde büyüdü
Yaktı beni koldan kola sarıŐın
Kız:
Bre oğlan kayıptan mı bilirdin
OĞlan sen de nerelerde dururdun
ekilerek solağına gelirdin
AĞca ceren indi sandım görüŐün
OĞlan:
Kul Pevlil'im der de bağlarda yatak
Gllerin kokuŐun ak göÇse katak
Kaygı etme nazlım sarılarak yatak
ıkar bu canım kurŐununa vuruŐun (48)

(48) y.55-56

Bugün varsam şu Çardak'ın başına
Düştüm Alicik'in yanı peşine Vardım dut
dibine pınar başına Gönül dedi kine yat
sen Pevlil'im

Heliledim dağdan heli getirdim Ağtayı
ağlayı işimi bitirdim Karacaören'evardım
gene oturdum Çeçiler gidiyor kalk sen
Pevlil'im

Dönüyor kara trenin yayları Ne
sarp imiş şu dağların saylan
Değme şu ağcı ünlü köyleri
Adımın(ı) pekçe atsan *Pevlil'im

Yönümde de enişe döndü giderdim
Sanki Allah bu gezmeyi niderdim
Ekmek olsa bir kahvaltı ederdim
Balıklara bir taş at sen Pevlil'im

Kul Pevlil'im der ki keyfine n'oldu
Keyfin de yol çekti acından öldü>
İkindin namazı Çardak'a vardı Hastasın
yoruldun yat sen Pevlil'im (49)

Dinleyin ağalar tarif edeyim Ördek
gibi akarsuda yüzerim / Şalvarı
güdüğü yuduktan kerî Başım
kabak saka gibi gezerim

Inemiyom kısıraktan indirin Süllü
dolandın mı bunu kendirin
Dakmamışsın kısırağın paldının
Pırtımı çamura batırdım ana

(49) y.56-57

Usul usul çamırını yokluyor Süllü
tuluğu doldurmuş denkliyor Su
kabağı suyun başın bekliyor Darılma
sabahtan getiririm ana

Ali gayrı akıllandı uslandı Şalvardan
şapkaya kadar ıslandı Acar yunduk
pırtlağım pislendi Darılma sabunu
getiririm ana

Pevlil tarafından türkü yakıldı
Semerinen bile suya döküldü Ayağın
üzengiye takıldı Ürkmedi kısarak
kurtuldum ana (50)

AŞIK ALİ

Sabahtan uğradım ben bir güzele
Aslı cennetteki huri mi bilmem Geldi
geçti bir haberin almadım Şorda bir
kötünün yarı mi bilmem '

Geldi geçti bir haberin almadım El
bağlayıp divanına durmadım Geyinip
kuşanıp boyun görmedim Al yeşil
kırmızı sarı mı bilmem

Ağdırmış efeyi de bükmüş boynunu
Taramış zülfünü de açmış aynını Ağ
memeler mekan tutmuş koynunu
Kokuyor burcu burcu teri mi bilmem

(50) y.57-58. Kul Pevlil'in şiirleri Bahçe-Yazlamalı köyünden derlenmiştir. Aynı aşığın beş dördlükten oluşan 8 heceli bir ağıtını daha önce yayımlamıştım: "Elbistan ve Adana Köylerinden Ağıtlar", s.89.

Ben aşıkam Ali'dir adım
Kar yağdı yüceme kalmadı tadım
Yar bir bergüzar verdi de ben anlamam dedim
Her vakit ziyandayım da kendimi bilmem (51)

AŞIK HALİL

Gökyüzünde huba(52) kuşu Ne
bilirsin kıymatını Karga
kondurman güle Ne bilir gülün
kıymatın

Ekin ekip çift sürmeye
Meydana sofra sermeyen
Arının kahrın görmeyen Ne
bilir balın kıymatın

Mecliste laf atanlar Sahiye
yalan katanlar Sonradan
varlığa yetenler Ne bilir elin
kıymatın

Bunu söyleyen de Aşık Halil
Diyar gurbet elde kalan Yeni
akılbaylık olan> Ne bilir yarın
kıymatın (53)

ALU BEŞE

Yeşil donlu güvel ördek
Dal boynunu sundur gene
Her bakışın bir kan eder
Eşe'm neler duydum gene

(51) Derlemede "Bahçe^Gökçayır köyünden Aşık Ali"
başlığı altında yer almaktadır, (y.61)
(109)Doğrusu "Huma" olmalıdır.
(110)Bahçe-Gökçayır köyünden derlenmiştir (y.61-62)

Sağ elinde şam hakık Zülfünü
gerdana dökük Kaşın melul
gözün yıkık Eşe'm neler duydum
gene

Altın bilezik kolunda Gümüş
kemerini belinde Osandım elin
dilinden Eşe'm neler duydum
gene

Zülfünü dökmüş yüzüne
Aynasın almış dizine Uymuşsun
tazı sözüne Eşe'm neler duydum
gene

Kızlar halaya dizildi Kolun
kemikten üzüldü Gül renklerin
bozuldu Eşe'm neler duydum
gene

Ali Paşa'm hanlar hanı Veren
alır tatlı canı Sevmediğim siyah
donu Kız karşımda giydin bugün
(54)

ÖKSÜZ OĞLAN
Ela gözlü benli dilber
Melul mu oldun melul mu oldun
Evel benim idin nazlım
Elin m'oldun elin m'oldun

Ak kınalar yakınmışsın Siyah
sürme çekinmişsin Elvan dona
dıkınmışsın Yoksa dilber gelin
m'oldun

(54) Bahçe-Gökçayır köyünden derlenmiştir (v.62-63).
Güney illerinde Ali Paşa olarak bilinen bu Türkmen aşığının
asıl adı Alu Beşe'dir.

Selam veririm selam almaz
Bakıp yar yüzüme gümez
Halimi hatırımı sormaz Gavur
m'oldun gavur m'oldun

Öksüz oğlan giydi hırka Yok ki bir bey
verem arka Hökmün geçti Şam'a şarka
Yoksa Sultan Selim m'oldun (55)

DELİ BORAN

Kırk günlük yoldan dayandım geldim
Cemalini görmeye eğlendim kaldım
Mabalın boynuna işte ben öldüm Söyle
fiyatını kız kömür gözlüm

Ne bilir de ahmaklar güzel sevmeyi
Sevipsevip yüzlerine bakmalı Fırsat
bulupta al yanaktan öpmeli Söyle fiyatını
kız kömür gözlüm

Gene boranlandı yüzü havanın Şahin
gezer yücesinde yuvanın Domurcuk
güzel sevenin Yüreğin yaralı kız kömür
gözlüm

Deli Boran diyor dediceğin burnuydu
Her deyim geydiceğin ağmıydı
Bir çift öpüş verdin bahşiş burnuydu
Bu bahşişin az kömür gözlüm (56)

KUL HAMİT

Sabah olur cibaları yatırır
akşam olur ekinleri batırır
Avcıları çevreğinde oturur
Onun için dolanıyor ormanı

(111)Bahçe-Gökçayır köyünden derlenmiştir (y.64).

(112)Bahçe-Gökçayır köyünden denlenmiştir (y.64-65).

Seçip seçip azılısın vurmali Birem
birem abalarını kırmalı Sekizde
birini öşürcüyü vermeli O da
çekmiş küreğini geliyor

Ardına katmışlar ala cıbayı Böyl(e)
olursa zararlatır obayı Ne dirgen
istermiş ne de yabayı Ben gelmeden
sürmüş gitmiş harmanı

Ben olayım şu arpanın hastası
Tikenniymiş görünmüyor destesi
En küçüğü yemiş gitmiş beş taşı
Arpalamış bozlecede ölüyor

Kul Hakm'im der de haymaya çıktım
Çıkınca etrafa tabanca sıktım İstanbul
valisine telgraf çektim Dinlemiyor
ondan aldığım fermanı (57)

Ben de çıktım şu taşların başına
Seyrettim toprağına taşına Çam
Mehmet'i almış yanı peşine
Baktım da Halis Ökkeş geliyor

Halis Ökkeş meclise kurulmuş Sakka
olanlar hep başına derilmiş Tazi
tavşan tutmuş boru yorulmuş Tokaç
Halil çevreğinde yürüyor

Kaç ormancık sakalcığın taradı.
Kazandığı kazanç ele yaradı
Tokaç Halil derkenz bir kul türedi
Sanlıları bulup bulup alıyor

(57) y.72.

Akşam olur çakal gibi uluşur Sabah olur
birbirleriyle boğuşur Gördüm onlar bulgur
buğday pölüşür Kuduz olmuş birbirini
dalıyor

Koç Koç Omarcık süre süre getirdi
Donuk kara vurdu yere yatırdı
Çökelek Koca üç beş çuval yetirdi
İsabet etti o da malın alıyor

Kul Hamit'im der de kalbim gümene
Başımızdan kalkmaz topun dumanı
Yağlı oğluna vermemişler çamanı
Baktımdı o da acından ölüyor (58)

Sabah seherinde evine vardım Adam
sandımda bir selam verdim Kınaman
ağalar utandım da aldım Borumdan
kurtuldum der Omar Ağa (59)

Evine vardım da sardım cuğara
İşimden gücümde oldum avara
Süre gördüm gidemiyor davara Bak
da bir iyisin ver Omar Ağa

Ellettim yatırdım eğri bucağa
Yörümesin bilmez aldım kucağa
Yüklettim eşeğe sürdüm ocağa Bak
da bir iyisin ver Omar Ağa

Bu kopuyor Omar ağa özünden Söz
verdin de nasıl döndün sözünden
Korkarımış Karamıkın kızından Bak da bir
iyisin ver Omar Ağa

(113)y.73.

(114)"omar", Ömer adının yöredeki söylenişidir.

Kul Hamit'in geze geze yomla Omar
Ağa duya belki darıla Par ciğeri
duluğuna vurula Karının(60) hellene
sar Omar Ağa Cerrahın dilinden bil
Omar Ağa (61)

KUL MAHMUT

Hamza pehlivan da işledi Gazi
Arşa çıktı bileğimin avazı
Hakkın buyurduğu bey vakit namazı
Cepraili imam edip kılan var

Anasının karnında kıpleyi bilen var
Balığın karnında da beş vakit kılan
Bir bıyığı yetmiş bin yıllık yol alan Yedi
cehennemi yutan yılan var

Kıraç derler o yılanın adına Doyamadım
şu dünyanın tadına Sultan Süleyman da
derler onun adına Kaftan Kafa
hükmeleyip duran var

Diyar Kul Mahmut'um böyle mi bilin
Sana yoldaş olsun da imanın dinin
Bizden ezel kavim kardasın Kafasını
sümüğünü bulan var(62) AŞIK
HASAN

Sana diyom sama hey koca at Düldül
Nazlı yarım yaylasından göçtü mü Yangın
idi nazlı yarin yüreyi Gelirkenne
oluğundan içtin mi

(115)"Karnın" demek istiyor.

(116)y. 74 Kul Hamit'in şiirleri, defterde "Bahçe-
Ellek

köyünden Kul Hamit" başlığı altında verilmiştir.

(117)Bahçe-Pirsultanlı köyünden derlenmiştir (y.77)

Daha ne gelecek benim başıma
Bakmazmısın gözden akan yaşıma İlk
sualim Tokanağın taşına Sallandı da
gelin yola düştün mü

Yaman olur bizim yerlerin kurdu
Yüreğimde yanar ateşi ördü Sana
diyom sana Çahraş'ın yurdu Yar
sevdiğim senden beri geçti mi

Kalmadı da şu dizimin dermanı
Yarım için çıkarsınlar fermanı
Sana derim Kız Uçan'ın harmanı
Nazlı yarım senden beri geçti mi

Bende geldim nazlı yarin sözüne
Mevlam sürme çekmiş ela gözüne Bir
sıvalım(63) da şu Kaklıkın tozuna
Nazlı gelin düğmelerin çeşti mi

Olunmu ola bu ellerin dediği
Ağımıdır nazlı yarin yediği Sana
derim Selavat'ın dediği Bana
karşı yar göğsünü açtı mı

Hürümüdür melek mi bilmeyom soyu
Yaseminden daha güzeldir boyu
Sana bir سوالım var Kuşuluk suyu
Nazlı gelin gelip senden içtimi

Hasan hayran olam senin adına
Doyamadın lezzetine tadına Son
sualim Gölyeri'nin duduna Nazlı gelin
göçün ora çeşti mi(64)

(118)"Sual" demek istiyor.

(119)Derlemede "Bahçe-Bayındırlı köyünden Hasan Açık"
başlığı ile verilmiştir.

HALİL GÜNAY "Kurtuluş
Savaşı Destanı"

Yunan Akşehir'e geldi dayandı
Muhammet ümmeti bütün uyandı
Afyon cephesinde bir hücum oldu
Allah imdat etti Hızır erişti

Cephelere mitralyoz kuruldu
Umu taburlara emir verildi
Yunan kuvvetinin beli kırıldı
Allah imdat etti Hızır erişti

Toplarımız sağdan soldan atıldı
Süvariler birbirine katıldı Yunan
kumandanı esir tutuldu Allah
imdat etti Hızır erişti

Uşağı'nan Afyon'un arası '
Yunan'ın döşünde süngü yarası
Türkiye çalıştı buldu çaresin Allah
imdat etti Hızır erişti

Uşağı'ı sorarsan büyük kasaba
Yunan'ın esiri de gelmez hesaba
Atina'da Kostantin düştü telaşa
Türkiye'ye ne cevap veririm diye

Alaşehir'in de suru küf erden
Askerler boruyu çalar seferden
Türkiye'nin kılıcı cüferden Millet
geri dönmez gider ileri

Manisa'yı da dersin İzmir'in dengi
Türkiye kimseye vermiyor fendi
Yunan'ı dersiniz tükenmiş kendi
Millet geri dönmez gider ileri - 495

Asker Manisa'dan İzmir'e ulaştı
Ermeni Yunan'ın teptili şaştı Asker
Gordonboyun'da lira bölüştü
Panganat binliğine bakan olmadı

Yunan İngiliz'den aldı bileti Ankara'yı
Konya'yı hep aldım sandı Koca İzmir
Anadolu kilidi Yunan kurban oldu
taşlarınada

Halil'im diyor da bu böyle oldu
Türkiye mızrakla meydana durdu
Düvel ejnebler fikire daldı Askerin
İzmir'e yetişmes'ine(65)

"Ivez Destanı"

Ivez ive derler bir hayvan geldi
Ufacık çocukların hep aklını aldı
Algıdan irgiden bu da zor geldi
Aman Allah neye varır halimiz

Nemrud'u fet eden Ivez bu muydu?
Onlarda bizim gibi tatlı can idi Kadı
Hasan piriç aşu yer miydi? Girik darı
neresine yetmiyor

Müdüre şikayet edin valiye söylen
Bu sene sabredin emiri dönen Bu
çeltik ekilirse yükleri talen Aman
Allah neye varır halimiz

Alam göçse ben göçemem yerimden
Düşünüyom bir şey gelmez elimden
Bin bedduam var o da dilimde
Sabunsuyunu kurutamam neyleyim

(65) y.80 - 82.

Hamı yazısına çeltik ekildi
İvezden milletin beli büküldü
Hep köylüler şikayete döküldü
Aman Allah neye varır halimiz

Maraşlı Sabun'dan argı kaldırdı
Kayalar oydu du dağı deldirdi
Haruniye nahiyenin öldürdü
Aman Allah neye varır halimiz

Halil'im arzual veririm valiye Düşersen
de bundan büyük belaya Bu çeltik
kalkmazsa teslim alın silayı Bize de
imdat Mevladan olsun (66)

"Mahlassız Değişler, Destanlar ve Destan Parçaları"

Seher vakti ateş etti kafirler Bütün
geldi uçup erenler Duydum küçük
Mehmet halka zorlar Gavur bıraktı bu
(67) ateş içinde

Duydum seher anda yanıyor evi
İmanın yok mu kafirlerin
Bilseler alırlar canın senin
Koydun Koca hu alev içinde

Bütün emmi geldi bu çocuklar ağlar
Al mübarek ateşte yanan Bakın
sabah ile anası meler Kafir bıraktı bu
ateş içinde

Kara gözüm buna çare bulunmaz Hak'tan
başka kimin yakıtı bilinmez Ne kadar
çalışsam bir çaresi bulunmaz Kafir bıraktı
hu ateş içinde (68)

(120)y.82-83. Destanlar, derlemede "Bahçe-Alibozlu
köyünden Halil Günay" başlığı altında verilmiş;
adlandırmalar
ise tarafımdan yapılmıştır.

(121)"hu" kelimesi "u" harfi uzatılarak okunacaktır.
"Huğu" (huğ - çalı - çırpıdan yapılan kulübe, bağ
evi) demek
istiyor.

(68) Bahçe-Çerçioğlu köyünden derlenmiştir (y.71).

Mahkemede verir koç gibi sözü
Kovkurda yayılır kınalı kuzu En
sevgili hanım şol Çerkez kızı Dul
kaldı gelinler bil Hüseyin Ağa

Andırın düzündə parlar konağı
Havluda beslenir çifte bineği On sekiz
deve de yüz elli ineği Malınan olmuyor
can Hüseyin Ağa

Sizin beş yaylanız söğüt ovası
Issız kalmış şahinlerin yuvası
.....(69)
Ondan da çekildi el Hüseyin Ağa

Düşmanın var ise hisara hisar Kıratın
altında yel gibi eser Sana sebep olan
şol Çukurhisar Bunu da böyle bil
hüseyin Ağa(70)

"İki Genç Osamn Destanı"

Evvela Bağdat'a sefer oluncak atladı
herdeği Genç Osman Vurdu
gavurların yıktı bayrağını Bayrağın
bedene dikti Genç Osman

Eğerledi kır atının ikisin Çevirdide
düşmanların hepsin Sabah
namazında Bağdat kapısını Allah allan
dedi açtı Genç osman

Bağdat'ın içinde bir gül açıldı ırayhası
da cümle alem saçıldı Everek'ten iki
yiğit seçildi Biri Köçeklioğlu'da biri
Genç Osman

(69) Derlemede "Bahçe-Böcekli köyünde söylenen ağıt"
başlığı altında yer almıştır (y.86)

(70) Derlemede "Bahçe Böcekli Köyündes söylenen
ağıt" başlığı altında yer almıştır.

Allah dedi de Bağdat kapısını açtı Gören
gavurlarında teptili şaştı Kelle
koltuğunda üç gün döğüştü Daha bundu
ne var dedi Genç Osman

Kuleler yapıldı da kesilen baştan
At işlemez oldu da kandan ileşten
İki şehit düştü de eller gülüştü
Biri Köçekli oğlu da biri Genç Osman(71)

Genç Osman dersin de uşaktan uşak
Beline bağlamış ibrişim kuşak Arkasına
katmış elli bin uşak Varın arslanlarım
diyor Genç Osman

Genç Osman'ın atı altından kaçtı Gören
düşmanların tebdili şaştı On üç gün kelle
kucağında savaştı Daha bunda nen var
dedi Genç Osman

İptili Bağdat'tan sefer eyledi Atladı
hendeği geçti Genç Osman On iki
senenin binek yoldaşı Uluya bayrağı
açtı Genç Osman

Getirin Genç Osman'ı ben de göreyim
Nasıl adam imiş ben de bileyim Vezirlik
isterse tuğluk vereyim Acem'i velhveleyi
(72) verdi Genç Osman

Birs konak yaptırdım da Acem'e karşı
Kanman yapıldı toprağı taşı On iki
senenin binek yoldaşı Acem'i velhveleye
verdi Genç Osman

(122)Bahçe-Pisultanlı köyünden derlenmiştir (y.78).

(123)Doğrusu "velveleye" olmalıdır.

Gökyüzü görünmez oldu kuzgundan kuştan
At işlemez oldu yatan ileştten İki şehit verdim
deUer güreştten Biri Köçeklioğlu biri Genç
Osman(73)

Başın görünmez de dumandan pustan
Eğri başlı güzel mi gelir hastan Sağ
yanın saracık ta solup Abustan Elim
Avşar dağı erit Binboğa

Binboğa'yı dersin de ünlüdür ünlü
Yazın al giyer de kışın emir donlu
Sağın saracık da solun ırahanlı Elin
Avşar dağı erit Binboğa

Binboğa da Goç dağını gözetir Lalen
sümbüle geyik göbağı tazedir Ablak
sığırların boynun uzatır Faruz acı
gerek salın Binboğa

Bereket var toprağında taşında Yavnı
şehan semah döner başında
Kamalağın kavardırın başında
Zamanda da yelmi eser Binboğa (74)

(124)Nerden derlendiği belirtilmemiştir (y.69-70).Bu iki
Genç Osman Destanı, tek metin halinde,
Abdurrahman adlı
bir aşık adına biraz farklı biçimde ve 10 dörtlük olarak Ali
Rıza
Yalgın'ın Cenupta Türkmen Oymakları (Kısım-4)
(Adana,
1934) adlı eserinde yayımlanmıştır (s.80).

(125)Osmaniye-Toprakkale köyünden derlenmiştir (y.75).
Aynı deyiş, Ali Rıza Yalgın'ın Cenupta Türkmen
Oymakları
(Kısım-3) (Ankara,1933) dalı eserinde Dadaloğlu
adına ve 6
dörtlük olarak yayımlanmıştır (s.97-98).

Kırk kız idik kırkımızı da bir adada buldular
Kulağımızın küpelerini aldılar Her birimizi
bir kirala verdiler Yesir gitti Akışhan'ın (75)
kızlar

Akışkanın ardı dağlar Babam
paşa kardeşlerim beğdi Böyle
olmasa bize ölüm yoğdu Yesir
gitti Akışhan'ın kızları

Koluma takardım altın burma
Aslını sorarsan altın burma
Yolumuz düştü kanlı ölüme
Yesir gitti Akışhan'ın kızları (76)

Yaz gelince yaylalara çıkardı
Boz bulanık bozgun sular akardı
Her varanı arı gibi sokardı Kırıldı
arısı balmı kalmadı

Yaşa Paşa Efendi'm sen binler yaşa
Nüfusun geçiyor dağ ile taşta Kurtkulağı
dediğin zorlu bin meşe Döktürdün
yaprağın dalın kalmadı (77)

(126)Ahıska.

(127)Cönklerde, daha uzun biçimiyle çeşitli varyantları
bulunan "Ahıska Destanı"nın üç dördlüğü. Bahçe-
Pirsultanlı
köyünden derlenmiştir (s.76).

(128)Derlemede "Osmaniye-Çardak köyünden Kızıl Ali"
başlığı ile verilmiştir (y.47).